

رېبەرى رېگرتن لەھاندانى توندوتېژى لەدەزگاكانى مىدىيە كوردىدا

ئامادە كىردى

پەيمانگە كوردى بۇ ھەبىژاردن **KIE**

ئاپارى 2013

لیژنہی پیدا چوونہوی ئەم ریبەرە :

- « دەهەقال ئەبووبەکر
« دەئیرش پەسول
« مەسح ئەدیب
« کاوہ مەمەد
« سەرکار مەمەد
« دەئیمەن مەجید

ریبەری رێگرتن لەهاندانی توندوتیژی لەدەزگاکانی میدیای کوردیدا

ئامادەکردنی: پەیمانگەیی کوردی بووھەلبژاردن KIE

تیراژ 2500 دانە

ئایاری 2013

ئەم ریبەرە بەھاوبەشی لەگەڵ
رێکخراوی ims ی دانیمارکی چاپکراوە

Designed by Aram Luqman 07701508253

Printed by Rahand Press

پێشگی |

بهو پێیهی پهیمانگهی کوردی بو ههلبژاردن بو ماوهی زیاتر له ده ساله لهسهه ههردوو ئاستی هوشیارکردنهوهی هاوڵاتیان و چاو دیریکردنی ههر سی قوناغی سوورپی ههلبژاردن کار دهکات، گهیشتوته ئهوه دهههه نجامهی که میدیای کوردی زیاتر زیاتر له سههروه ندی ههلبژاردنهکاندا هه ندیک دهسته واژهی توندوتیژی به کار دههینیت که ئاکامی زور نه رینی و خراپی بو سههه دوخی گشتی و ئاشتی کومه لایه تی لنده که ویته وه.

دهسته واژه توندوتیژی ههکان ئهوانه که ههستهی که سیک یان گروپیکی دیاریکراو بریندار دهکن و ئه گهری کاردانه وهی توندوتیژی ئاسا به دوای خویدا بهینیت که ئه مهش ئاستی توندوتیژی به رزدهکاته وه و دوخه که به ره و ئاقاری خراپتر ده بات. به پێچه وانه شه وه ئه گهر تاک یان گروپه کان هه ستیان به وه کرد به شیوهی که شارستانی و دوور له ناو زراندن مامه له یان له ته کدا ده کریت ئه و ئه گهری په نابردنه بهر توندوتیژی به ئه ندازه یه کی بهرچاو که مترده بیته وه.

ده کریت روژنامه وانان نهک ههر خویان له به کارهینانی دهسته واژهی توندوتیژی به دوور بگرن به لکو ده توانن رو لیکهی پوزه تیفیش بگپن له کالکردنه وهی ئه وه که لتوره ئه ستور وهی توندوتیژی که زمان بو ته نا وه ندیک بو بهرجهسته کردنی و هه ندیک

له روژنامه وانان و دهزگاکاني ميدياش بوونه ته ئامرازیکي ئاسانکار بو توخکرده وهو خيرا گواستنه وهی ناوو ناتوره و دهسته واژه ی بريندارکه ر که ره گو ريشه يه کی قوولی له دنياي روشنيري و کومه لایه تی و سیاسی ئيمه دا هه یه.

ئيمه له م ريبه رده دا هه ولمانداوه به شیک له و دهسته واژانه دیاری بکه یین که میدياي بينراو و بیستراو و چاپکراو و ئه له کترونی به مه به سستی هاندان و بريندارکردنی هه سستی یه کتر به کاربانده هینن؟ بو ئه مه ش دوو پرسيارمان کردو ته بنه ما بو دیاریکردنی ئه و دهسته واژانه ی توندوتیژن :

۱- ئایا تاچهند دهسته واژه که تاکلايه نه یه، واته دهسته واژه که له لایه ن گروپیک یان زیاتره وه له به رامبه ر گروپیکي تر به شیوه یه کی به ربالو به کارده هینرییت و چه نده باره ده کریته وه؟

۲- ئایا که سیک یان گروپیک به مه به سستی بريندارکردن، وه سفیک یاخود وینه یه کی نه ریئی به سه ر که سیک یان گروپیکي تردا داده برییت و ده یخزینیتته گوشه یه کی دیاریکراوه وه؟

ئه و دهسته واژانه ی له م ريبه رده دا هاتوون و گوزارشت له هاندان و توندوتیژی ده که ن به قوناغه کانی کوکرده وه و بژارکردندا تیپه ریوه به م شیوه یه ی خواره وه:

له قوناغی یه که مدا فورم و خشته ی به تالمان ناردوه بو زوربه ی زوری دهزگاکانی راگه یاندنی کوردی بوئه وه ی هه ریه که یان له لای خو یانه وه ئه و دهسته واژانه تو ماربکه ن که به لای ئه وانه وه توندوتیژین. به سو پاسیکي زوره وه هه ندیک له و دهزگایانه دهسته واژه کانیان پیداوینه ته وه و ئيمه ش له لای خو مانه وه

هه‌لسه‌نگاندنمان بوو ئه‌و ده‌سته‌واژانه‌یان کردوو هه‌و له‌م رێبه‌رده‌دا تو‌مارمان کردوون.

له‌قو‌وناغی دو‌وه‌مدا و بو‌ ماوه‌ی دو‌ومانگ، تیمی رو‌ومال‌کاری په‌یمانگه‌ی کوردی بو‌ هه‌لب‌ژاردن که پیکهاتوون له‌ به‌رپ‌یزان (هه‌ل‌شو‌ عبدالفتاح، شاکار یوسف، وریا ف‌تاح) به‌وردی رو‌ومالی زو‌ربه‌ی ده‌زگاکانی میدیای کوردییان له‌ماوه‌ی راب‌ورد‌دا کردوو، به‌تایبه‌تیش له‌سه‌رو‌به‌ندی هه‌لمه‌تی هه‌لب‌ژاردنی په‌رله‌مانی کوردستان (ته‌مموزی ۲۰۰۹) و هه‌لب‌ژاردنی ئه‌نجومه‌نی نو‌ینه‌رانی عی‌راق (ئازاری ۲۰۱۰) دا. له‌و ماوه‌یه‌دا تیمه‌که ژماره‌یه‌کی به‌رچاو له‌ده‌سته‌واژه‌ی توندوتیژیان کو‌کردو‌ت‌ه‌وه‌ به‌هه‌لسه‌نگاندنه‌وه‌.

له‌قو‌وناغی سی‌هه‌مدا به‌مه‌به‌ستی ب‌ژار‌کردن و هه‌لسه‌نگاندنی کو‌تایی، کو‌ی ده‌سته‌واژه‌ کو‌کراوه‌کان خراونه‌ته‌ به‌رده‌ستی لیژنه‌ی پید‌اچو‌ونه‌وه‌ که له‌م به‌رپ‌یزانه‌ پیکهاتوون:

د. هه‌قال ئه‌بو‌به‌کر: مامو‌ستای رو‌ژنامه‌گه‌ری له‌زانکو‌ی سلیمانی و شاره‌زا له‌دادگای سلیمانی بو‌ که یسه‌ رو‌ژنامه‌گه‌رییه‌کان.

د. هیرش په‌سول: پ‌سپو‌ری ئیتیکو یاسای راگه‌یاندن

– محسن ئه‌دیب، خاوه‌نی ب‌رو‌انامه‌ی ماسته‌ر له‌یاساناسی –
زانکو‌ی به‌یروت.

– کاوه محمد: نوسه‌رو رو‌ژنامه‌نوس

– سه‌ردار محمد: سه‌رنوسه‌ری هه‌فته‌نامه‌ی ئاو‌ینه.

– د. هیمن مه‌جید – مامو‌ستای راگه‌یاندن له‌زانکو‌ی سلیمانی

له م رېبهريدا ئاماژهمان بهو دهزگا ميدياييانه نه داوه که دهسته واژه توندوتيزه کانيان به کارهيناو، ئه مهش لهو بروايه وه سه رچاوه يگرتووه که ئيمه ئه وهنده ي ويستوومانه ئه م رېبهري ريئيشانده ريک بيت بو به کارنه هيناني هه نديک دهسته واژه ي توندوتيز له دهزگاکاني ميدياي کورديدا، نه مانويستووه ئه وه دهزگايانه بخه ينه روو که ئه و جوړه دهسته واژانه يان به کارهيناو چونکه ئه وه بابته و پروژهي که ي تری جياوازه و دهکريت له داها تودا ئه نجام بديريت.

هاوکات تيمه که مان به وهنده وه نه وه ستاوه و هاتووه دهسته واژه توندوتيزه کاني له ناو سياقي رسته که يدا گواستوتوه به لام هه نديک له و رستانه ئه وهنده بريندار که رو بيتام بوون نه مانتوانيوه رسته کان کتو مت وهک خويان بگوازينه وه له بهرئيه وه يان ناوي که سایه تيبه کانمان لابر دووه و به به تالی به م شيوه يه (.....) به جيمانه يشتووه يا خود گورپو مانه به (فلانه که س، فلانه سياسي، فلانه حيزب). مه به ست له م دهستکار يکردنه ش ئه وه بووه که نه مانويستووه ئه م رېبهري رولیکی پيچه وانه به ئامانجي خو ي بگيريت و بيته ناوه نديک بو دووباره کردنه وه و توخکردنه وه ي ئه و جوړه رستانه ي که نوسينه وه يان خزمهت به دوخي نزيکبوونه وه ي گروه سياسييه کان و سايکو لوژي اي گشتي کومه لگه ناکات.

هاوکات له م رېبهريدا هه ولمانداوه به پيی توانا دهسته واژه ي جيگروه و جيکار (بدیل) بو هه نديک له و دهسته واژه توندوتيزانه بدوزينه وه ئه ويش به له به رچاوگرتني ئه و بنه مايه ي که ناييت دهسته واژه جيگروه که کاريگهري خراپي بو سه ر هه ست و

سوږي هاوالاتيان (تاكو گروهه جياوازهكان) ههبيت، بهلام نه گهر نه توانا بېت جیگره وهیه کی گونجاوی بو بدوزریته وه، که نه و مه رجی پیشووی تیداییت، نه و ا به باشمان زانیوه که نه و دهسته واژیه له بنه رته وه به کار نه هیتریت.

نه وهی له م ریبه رده ا به پیویستمان نه زانیوه به کار بیهینین نه و دهسته واژانه که جنیوی پتی و بی پهردهن و له گه ل میزاج و سه لیه ی گشتیدا ناگونجین و نا کریت میدیای کوردی له ژیر هیچ پاساویکدا به کار یان بهینیت.

ریکخستنی دهسته واژه کانی ناو نه م ریبه ره به پیی ریز بهندی پیته کانی نه بجه دییه که (۱۳۲) دهسته واژه ی له خوگر توه و هه ولکی سه ره تاییه بو دانانی به ردی بناغه ی ریبه ریکی گه وره ترو فراوانتر هه ربویه نیمه نه م ریبه ره به کراوه یی له به رده م هه موو نه و روژنامه وان و چاودیرانه ی بواری میدیادا ده هیلینه وه که خولیای ده وله مه ندکردنی نه م ریبه ریه یان هیه به وهی به به رده وامی نویبکریته وه به جوړیک که له گه ل سروشتی هه میسه گوړاوی هه وال و نه و بارودوخانه دا بگونجیت که دهسته واژه کانی تیدا به کار ده هیترین.

نارام جه مال

به ریوه به ری په یمانگه ی کوردی بو هه لېژاردن KIE

نایاری ۲۰۱۳

رېښه ريگرتن له هانداني توندوتيزي لهده زگاکاني ميداي کورديدا

ر	دهسته واژه ي توندوتيز	له ناو سياقي رسته دا	جېگړه وي دهسته واژه ك
1	ناشبه تال	له دواي ناشبه تاله وه ...	نسكو، شكست
2	ئه قل ئيفليج	كه سايه تيبه ئه قل ئيفليجه كان	كورتبين، كوڅواز
3	ئه ندام په رله مانه كويله كان	ئه و ياسايه ي له لايه ن ئه ندام په رله مانه كويله كانه وه په سه نديكراون	ئه ندام په رله مانه ناسه ربه خوكان
4	ئيكسپاير	ئه و حيزبه ي ئيكسپاير بو وه ناتوانيت ...	كارېگه ري نه ماوه، ناستي جه ماوه ري زور دابه زيوه، له گهل سرده مدا ناروات
5	به رله لايي	فلاڼه سرركړده به رله لايي له نيو حيزبه كه يدا دروستكردوه.	بيسه روبه رهي
6	به زيو	فلاڼه حيزب له هه لېژارډنه كاندا به زي	سهركه وتوو نه بوو، ناسه ركه وتوو
7	به عسي كوردي	هه تا ئيستا به عسي كوردي حوكمان دهكات	رهفتاره كاني به عس
8	به كړيگيراو	فلاڼه لايه ن به كړيگيراوي توركياو ئيرانه	توركدوست، ئيراندوست

رێبەری رێگرتن لە هاندانی توندوتیژی لە دەزگاکانی میدیای کوردیدا

ز	دەستەواژە ی توندوتیژ	لە ناو سیاقی رستەدا	جێگەرەوی دەستەواژە که
9	بەلته جی	بەلته جیه کانی بەردەرکی سەرا	بەکارنە هینریت
10	بە ناو روژننیر، بە ناو نووسەر، بە ناو ئەهلی...	هەندیک که سی بە ناو روژننیر و نووسەر...	بەکارنە هینریت
11	بی رهوشت، بی ئەخلاق	بەشیۆه یه کی بیره و شتانه لیدوان ده دەن	بەشیۆه یه کی نەگونجاو، دور له ئاکار
12	بی شه رم، بی شه رمانه	بیشه رمه کان پله ی ئمتیاز له بیشه رمی وه رده گرن	بەکارنە هینریت
13	بی میشک	مالکی به و بی میشکیه ی عیراق به ره و ویرانه ده بات	بەکارنە هینریت
14	بی نرخ	سیاسه تمه داریکی بی نرخه	بەکارنە هینریت
15	بی ئابروو	ئەوانه که سانی بی ئابروون	بەکارنە هینریت
16	تاقم ، دارودهسته	تاقم و دارودهسته که ی فلانه حیزب..	بەکارنە هینریت

رېښه ريگرتن له هانداني توندوتيزي لده زگاکاني ميداي کورديدا

ز	دهسته واژهی توندوتيز	له ناو سياقی رسته دا	جیگره وهی دهسته واژه که
17	ته پل لیدر	کامیان کاری گرنگترو وردترو سهختتر نه نجام ددهن به ریزان مه سرور بارزانی و خه سره و گول یان ته پل لیدره کانی گوران	به کارنه هینریت
18	ته پو	که سی وا ته پو هه رگیز ناکریت به سه روکی عیراق	ناکارا، سست، ناچالاک
19	ته لاقه که وتوو هکه	ته لاقه که وتوو هکه ی ...	به کارنه هینریت
20	ته ویله ئاسا	سایته ته ویله ئاسا که ی فلانه حیزب	به کارنه هینریت
21	ته یری گول	ته یری گول عاشق به داری ژه قنه بو ته	به کارنه هینریت
22	ترو	حیزبی... ترو دهکات	وه لانان
23	تف	تفی له میژووی میله ته که ی کرد	به کارنه هینریت
24	توپه له جه ماوهر	ئه و توپه له جه ماوهره ش که هه یه تی پشتی تیده که ن	که مه جه ماوهر
25	توپو	فلانه حیزب هیژیکی سیاسی توپوه	سسست و نا کاریگر
26	پاشماوهی ئه نفال	وه فاتی پاشماوه کانی ئه نفال	قوربانیانی ئه نفال، که سوکاری ئه نفالکراوان

ز	دەستەواژە ی توندوتیژی	لە ناو سیاقی رستەدا	جێگەرەوی دەستەواژە کە
27	پیاوی پارە کە	پیاوی پارە کە بانگهێشتی پەر لە مان دە کرىت	وە زىرى داراى
28	پیاوی قەرار گە	فلانە سەر کردە ی ئىسلامى پياوى قەرار گە یە	ئىران دۆست، نزیكە لە ئىرانە وە
29	پیاوی نە و تە کە	پياوى نە و تە کە هیرشى کردە سەر پەر لە مانتاران	وە زىرى سامانە سروش تىه کان
30	جاشە کلک زەر دە کان	جاشە کلک زەر دە کانى سەرى رەش	بە کار نە هینرىت
31	جاهیل	جاهیلترین نە تە وە کوردە	دواکە و توو
32	جە لالی	جە لالیە کان ناپەر ژینە سەر خە لکی	بە کار نە هینرىت
33	جە لە ب	رۆژ نامە نووسانى ئە هلی بە جە لە ب دژی دە و لە تن	بە کار نە هینرىت
34	جوو تە پى	خە لکی بە جوو تە پى دە کە و نە ناو گۆمى رە خنە گرتن لە دە سە لات	بە کار نە هینرىت
35	حە پە حە پ	هە ندىک هە ن حە پە حە پ دە کە ن	بە کار نە هینرىت

رېبهري ريگرتن له هانداني توندوتيزي له دهزگانې ميداي کورديدا

ژ	دهسته واژه ي توندوتيز	له ناو سياقي رسته دا	جيگره وه ي دهسته واژه که
36	حه پۆل	ئه مړو حه پوله کان حکومه ده کن	به کار نه هينريټ
37	حيز به که ي ٣١ ټاب	هيشتا حيز به که ي ٣١ ټاب خه ريکي ...	به کار نه هينريټ
38	خو فروش	ئه وانه که ساني خو فروشن	به کار نه هينريټ،
39	داوین پيس	ئه نفالچيه داوین پيسه کان	به کار نه هينريټ
40	ده به نگ، ده به نگتر	که سي له و ده به نگتر هه يه يو جيگرته وه ي پوسته که ي	ناشايسته، ناشايسته تر
41	ده له وه پين	دهزگانې راگه يانندن له سه ر بودجه ي ئيمه ده له وه پين	ده خون، ده ژين
42	ده مروت	ده مروت يکي هينا وه ليمانده کاته شاره زا	به کار نه هينريټ
43	ده هو لکوت	ده هو لکوته کاني فلانه حيز ب ...	به کار نه هينريټ
44	دردانه	به شيوه يه کی دردانه هيرشيان کردو ته سر خو پيشانده ران	نامرو قانه، بيبه زه بيانه، ناشار ستانيانه، به بي له به رچاو گرتني به ها مرو بيه کان

ز	دهسته واژهی توندوتیژی	له ناو سیاقی رسته دا	جیگره وهی دهسته واژه که
45	درۆ، درۆی شاخدار، درۆ و دهله سه	ئه و قسانه درۆ و دهله سه ن	نادروست، ئه و وتانهی دوورن له راستییه وه،
46	درۆزن	فلانه سائیتی ئه له کترۆنی بۆته سائیتی درۆزنه کان	به کارنه هینریت
47	درۆنامه	درۆنامهی حیزبه کهی	به کارنه هینریت
48	دزی و فزی	دزی و فزییه کان له کاتی ههلبژاردندا	فرت و فیل، ساخته کاری
49	دزینی میژوو	میژوی سهروه ریبیه کانی پارته کهی ئیمه ی دزیوه	شیواندنی میژوو
50	دوکانی سیاسی	هه ندیک دوکانی سیاسی هه ن...	ئه و پارتانه ی چه ماوه ریان زۆر که مه، کورسی په ره مانیان به ده ستنه هینا وه.
51	دۆم و قه ره ج	شاری دۆم و قه ره چه کان	به کارنه هینریت
52	رابردوی پیس	بنه ماله ی ... رابردویان پیسه	له رابردوا کاری نه شیوا ی ئه نه جامدا وه.
53	روو زه رده کان	رپوو زه رده کانی ناو فلانه حیزب	به کارنه هینریت

رېښه ريگرتن له هانداني توندوتيزي لهده زگاکاني ميداي کورديدا

ز	دهسته واژه ي توندوتيز	له ناو سياقي رسته دا	جيگړه وي دهسته واژه كه
54	زل حيزب	دوو زل حيزبه كه ي هه ريم	دوو پارته فه رمانږه واكه ي هه ريم
55	زمانپرین	ئوه وي زياده رپه وي بكات زماني ده برين	به كار نه هينریت
56	زماندریژی	ئوه وانه ي زماندریژی ده كه ن...	سنووربه زاندين
57	زورپناژن	زورپناژنه كاني حزب	ئوه وانه ي ستايشكاري حيزبن، ئوه وانه ي به حه ق و ناحه ق حيزب جوانده كه ن
58	زول	ئوه وانه ي زولن و له كوردنين	به كار نه هينریت
59	زوله كورد	ئوه وانه ي له نيمه نين زوله كوردن	به كار نه هينریت
60	سهرت دای له بهرد	ئوه وي قسه به سه روک ده لیت سهری دای له بهرد	به كار نه هينریت
61	سهرشور	باسه وانه سهرشوره كاني	به كار نه هينریت
62	سهروکه نه خوشه كه	خویان و سه روکه نه خوشه كه يان	به كار نه هينریت

رېبەرى رېگرن لەھاندانى توندوتیژی لەدەزگاکانی میدیای کوردیدا

ز	دەستەواژەى توندوتیژی	لەناو سیاقى رستەدا	جیگرەوہى دەستەواژەكە
63	سپلە	سەرکردەكانى كورد كەسانىكى سپلەن	بى ئەمەك، بى وەفا
64	سووكو و سەلیم	ئەوانە كۆمەلێك خەلكى سووكو و سەلیم	بەكارنەھینریت
65	سویندە كەوتووەكە	سویندە كەوتووەكەى ...	بەكارنەھینریت
66	شاتەشات	ئەو ئۆپۆزىسیۆنەى تەنیا كاری شاتەشاتە	بەكارنەھینریت
67	شەكرى شكاند	ئەو لەوتەكانیدا شەكرى شكاند	قسەى نابەجیى كرد
68	شەرە وەزیر	شەرە وەزیرەكانى كابینەى ...	وەزیرى كەمتەرخەم، وەزیرە بىياكەكان
69	شیت	ئەو كەسىكى شیتە	گرفتى دەروونى
70	چەقەچەق	باواز لەم چەقەچەقە بینیت	گفتوگوى نالۆژىكى
71	چەقۆكیش	چەقۆكیشەكانى سەراى ئازادى	بەكارنەھینریت
72	چەنەبازى	رۆشنبیرەكانمان ھەرخەرىكى چەنە بازین	دیالوگى بىبەلگەن، دیالوگى نالۆژىكىن
73	چلكاوخۆر	چلكاوخۆرەكانى حزب	وابەستە

رېښه ريگرتن له هانداني توندوتيزي له ده زگاکاني ميداي کورديدا

ژ	دهسته واژه ي توندوتيز	له ناو سياقي رسته دا	جيگړه وي دهسته واژه که
74	گا به گونا	فلانه که س گا به گونا ده ناسيت	بي ناگا، نا ناگا
75	گه مژه، گه وج	نه و گه وج له فله سه فو تینه گه يشتووه	نه خوینده وار
76	گرده که	گرده که ي گوران شوینی...	باره گای سه ره کی بزو تنه وه ي گوران
77	گرگن	گرگنی هیچ له بارا نه بوو	به کار نه هینریت
78	گلّو	ئامانجه گلّو ه کانیا به دیده هینن	به کار نه هینریت
79	گوربه گور	سه روکه گوربه گوره که	کوچکرو
80	گیرفان بره کان	گیرفان بره کانی دهسه لات	به رژه وه هندخوازان
81	گیل	نه و سه رکرده گیله ی...	به کار نه هینریت
82	فس فس پاله وان	فس فس پاله وان ه کانی گوران بوون	به کار نه هینریت
83	فشه بازی	به رپرسی حکومت فشه بازی دهکات له وته کانیدا	به کار نه هینریت ، خوه لکیشان
84	فیرنه گوله	نه و فیرنه گولانه ی دژایه تی دهسه لات دهکه ن	به کار نه هینریت

رېښه ريگرتن له هانداني توندوتيزي لده زگاکاني ميداي کورديدا

ز	دهسته واژه ي توندوتيز	له ناو سياقي رسته دا	جېگړه وه ي دهسته واژه که
85	قه زهم	پياويکي قه زهم دهناسم قسه ي له ويښه ي بالاي نييه	به کار نه هينريت
86	قه له ره شه کان	قه له ره شه کاني دهسه لات	به کار نه هينريت
87	قه له م فروش	قه له م فروشه کاني حيزب	نوسه راني دهر بار
88	قره قر، فلقه فلق	له بهر شه رو قره قري ناو خويان نه يانتواني به رپرسيک يو خويان دابنين.	به کار نه هينريت
89	قسه ي پرو پوچ	که سانیک هه ن قسه ي پرو پوچ ده که ن	قسه ي بي مانا، قسه ي بي بنه ما
90	قسه ي هه له ت و په له ت، هه له ق و مه له ق،	هه ندي که س له خويانه وه قسه ي هه له ت و په له ت ده که ن	قسه ي نابه جې، قسه ي بي په لگه
91	قور ميشکراو	کي روشنيري قور ميشکراو ه؟	به کار نه هينريت
92	کاسه لييس	خه لکه کاسه لييسه کانيان	به کار نه هينريت
93	کاويژکار	کاويژکاري حيزبه که ي خويه تي	راويژکار
94	که ري ناو جوگه	سه رکړده کاني فلانه حيزب وه ک که ري ناو جوگه ن	به کار نه هينريت

رېبهري ريگرتن له هانداني توندوتيزي لده زگاناني ميداي کورديدا

ژ	دهسته واژه ي توندوتيز	له ناو سياقي رسته دا	جيگړه وه ي دهسته واژه که
95	که سی دؤړاو	ئه و که سیکی دؤړاوه له سیاستدا	سه رنه که وتوو
96	که له گایي	به هه رنرخیک بیټ به که له گایي خوی ده کاته وه به سه روکی هه ریم	خوسه پین
97	که لله پوت	هه نديک که سی که لله پوت هه یه	به کارنه هینریت
98	که لله سور	که لله سوره کانی به رزانی	به کارنه هینریت
99	که مهنه ته وه	که مهنه ته وه کانی ناو هه ریمی کوردستان	پیکهاته ی نه ته وه یی
100	که مئه ندامان	داواکارییه کانی که مئه ندامان	خاوه ن پیداویستیه تاییه ته کان
101	که نالی گرده که	که نالی گرده که هه والی درو بلاوده کاته وه	که نالی ناسمانی KNN
102	کلایان بو ده دوریت	پیویسته ناگیان له دهستوریت کلایان بونه دوریت	فریویان ده دات، دهسخه روین دهکات
103	کلک گریدان	کلک گریدانی یه کیتی و پارتی	ریکه وتن دژ به به رژه وه وندي گشتی

ریبه‌ری ریگرتن له‌هاندانی توندوتیژی له‌ده‌زگاکانی میدیای کوردیدا

ز	دهسته‌واژه‌ی توندوتیژی	له‌ناو سیاقی رسته‌دا	جیگه‌وه‌ی دهسته‌واژه‌که
104	کلکایه‌تی	فلانه پارتی سیاسی بریاریدا له کلکایه‌تی فلانه حیزب رزگاری بیت	پاشکویه‌تی
105	کوده‌تاچی	هه‌ندیگ لایه‌نی کوده‌تاچی مه‌به‌سته‌کانیان دیاره	کوده‌تاکار
106	کۆیله‌کانی حیزب	کۆیله‌کانی حیزی...	بئ ناگاکانی حیزب
107	کۆی	۲۲ ساله کۆمه‌لیک چه‌کداری کۆی حوکمان ده‌کات	به‌کارنه‌هینریت
108	له‌وسه‌له‌وس	هیچ کات تاقه‌تی ئوه‌م نه‌ماوه‌گۆی له له‌وسه‌له‌وسی هه‌ندی له‌گۆرانیبیژه‌کان بگرم	به‌کارنه‌هینریت
109	لگاوچی	سیاسه‌ت به‌م لگاوچیانه ناکریت	به‌کارنه‌هینریت
110	لغاوکردن	لغاوکردنی ئاسان نیه	له‌چوارچۆه‌دان، کۆنتروڵکردن
111	لنگه‌و قوچ	ئه‌وان زۆربه‌لینگه‌و قوچ له‌خه‌لک تیگه‌یشتون	پێچه‌وانه، ئاوه‌ژوو، خراب تیگه‌یشتن
112	ماستاوچی	فلانه سیاسی ماستاوچییه	خۆبه‌ره‌پیشه، رووپامایی

رېښه ريگرتن له هانداني توندوتيزي لده زگاکاني ميدياي کورديدا

ز	دهسته واژهی توندوتيز	له ناو سياقي رسته دا	جيگره وهی دهسته واژه هک
113	مافياو چه ته	مافياو چه ته کانی دهسه لاتی ...	به کار نه هينريت
114	مهزه، گالته چی	پيوست ناکات خوييکات به مهزه روژنامه نوسان	لای روژنامه نوسان خوی بيبايه خ نه کات، شکوی خوی لای روژنامه نوسان نه شکينيت
115	مه سينه هه لگر	مه سينه هه لگره کانی حيزبی ...	به کار نه هينريت
116	مه لعون	پياوه مه لعونه که ی ناو سياسته	به کار نه هينريت
117	مه نعول	ئه م حکومته مه نعوله	بيناک، خه مسارد
118	ملهور	دهسه لاتی ملهوری ...	خوسه پين
119	مليان ده شکينين	له هه ليژار دنه کاندان مليان ده شکينين	لييان ده بهينه وه
120	ميدياي جنيودر	ميدياي نازاد يان ميدياي جنيودر	به کار نه هينريت
121	ميژکوت	ميژکوته کانی ليستی گوران ...	به کار نه هينريت
122	نابوت	سه رکرده نابوته کانی فلانه حيزب ...	ناچالاک

رېبه‌ری ریگرتن له هاندانی توندوتیژی له ده‌زگانانی میدیای کوردیدا

ز	دهسته‌واژه‌ی توندوتیژ	له‌ناو سیاقی رسته‌دا	جیگره‌وه‌ی دهسته‌واژه‌که
123	ناشه‌ریفانه	مملانیی ناشه‌ریفانه‌ی پارته‌کان له هه‌ریمی کوردستاندا...	ناشارستانیانه
124	نامه‌رد، نامه‌ردانه	ئه‌و په‌لاماره نامه‌ردانه‌یه‌یان هیچ بنه‌مایه‌کی نییه	به‌کارنه‌هینریت
125	نه‌ره‌نه‌ر	نه‌ره‌نه‌ره‌که‌ی فلانه سه‌رکرده له کۆنگره‌ی به‌ده‌په...	به‌کارنه‌هینریت
126	نه‌گریس	سه‌رگه‌رمی تیرکردنی ئاره‌زووه نه‌گریسه‌کانیاان.	خواسته نه‌شیاوه‌کان
127	نه‌فام	فلانه سه‌رکرده که‌سیکی نه‌فامه	تینه‌گه‌یشتوو
128	نۆکه‌ر	فلانه لایه‌نی سیاسی نۆکه‌ری ئیرانه	وابه‌سته
129	هه‌رچی و په‌رچی	کۆمه‌لێک خه‌لکی هه‌رچی و په‌رچی ...	به‌کارنه‌هینریت
130	وه‌زاره‌تی جانتاکه	ناشه‌فافیه‌تی وه‌زاره‌تی جانتاکه	ناوی خودی وه‌زاره‌ته‌که به‌هینریت
131	ورپینه‌کردن	ئه‌و نووسه‌ره‌ی تائیس‌تا به‌رده‌وامه له‌ورپینه‌کردن	به‌کارنه‌هینریت

ئەندامانی لیژنه له کاتی پېداچوونه وهی رېبه ره کهدا

په یمانگه ی کوردی بو ههلبژاردن KIE

په یمانگه له ناوهراستی سالی ۲۰۰۲ له لایهن ژماره یهک مافناس و پاریزه ره وه له شاری سلیمانی دامه زریندراره وه و هک ریکخراویکی ناحکومی سه ره خو کارده کات له پیناو ئاویته کردنی چه مکی ههلبژاردن به شیوازه کانی تری به شداری سیاسی و هوشیار کردنه وهی هاو لاتیانی کوردستان به بنه ماو پرهنسیپه نیوده وله تیبه کانی ههلبژاردن و دیموکراسی.

په یمانگه له ماوه ی رابوردودا وهک ریکخراویکی تایبه تمه ند چاودییری قوئاغه کانی ههلبژاردنه گشتی و تایبه تیبه کانی عیراق و ههریمی کوردستانی کردووه.

ناونیشان: عیراق - ههریمی کوردستان - سلیمانی - گه ره کی به ختیاری -

شه قامی هه کاری ژماره ۱۱۳ - ژماره ی خانوو ۴۴

info@kie-ngo.org

www.kie-ngo.org

ژماره ی ته له فون: ۳۱۸۷۱۱

Guide to prevent the incitement of violence in the Kurdish media

► Prepared by: ◀
Kurdish Institute for Elections KIE

► Guide Review Committee: ◀
**A group of university media experts
and journalists**

May 2013

ئەم رپپەرە بەخۆراییە